

Bij voldoende gemotiveerde stelling over ontbreken processtukken moet rechter de compleetheid van de op de zaak betrekking hebbende stukken onderzoek...

HR 18-02-2022, ECLI:NL:HR:2022:281, m.nt. mr. M.H.W.N. Lammers

Instantie

Hoge Raad

Datum

18 februari 2022

Magistraten

Mrs. Van Hilten, Feteris, Van Eijnsden

Zaaknummer

20/00766

Noot

mr. M.H.W.N. Lammers

JCDI

JCDI:ADS645285:1

Vakgebied(en)

Inkomstenbelasting / Resultaat uit overige werkzaamheden

Fiscaal procesrecht / Beroepsfase

Brondocumenten

ECLI:NL:HR:2022:281, Uitspraak, Hoge Raad, 18-02-2022

Beroepschrift, Hoge Raad, 18-02-2022

ECLI:NL:PHR:2020:954, Conclusie, Hoge Raad (Advocaat-Generaal), 15-10-2020

Wetingang

Art. 8:42, 8:45 Awb

Essentie

Bij voldoende gemotiveerde stelling over ontbreken processtukken moet rechter de compleetheid van de op de zaak betrekking hebbende stukken onderzoeken.

Samenvatting

Belanghebbende neemt in haar aangifte een negatief resultaat uit overige werkzaamheden op. De bewijslast dat ten aanzien van deze werkzaamheden sprake is van een bron van inkomen, rust op de belanghebbende. Om aan die bewijslast te voldoen verwijst de belanghebbende naar stukken die tijdens het hoorgesprek aan de inspecteur, in originele vorm, zijn verstrekt. De stukken zijn door de inspecteur niet als op de zaak betrekking hebbend bij het verweerschrift gevoegd. Aan het slot van de zitting heeft het Hof de inspecteur de opdracht gegeven om te onderzoeken of deze stukken in zijn dossier aanwezig zijn. Dit onderzoek heeft het Hof echter niet afgewacht, maar heeft uitspraak gedaan. Belanghebbende gaat in cassatie en stelt daarin dat het Hof ten onrechte het onderzoek van de inspecteur niet heeft afgewacht. De Hoge Raad oordeelt, onder verwijzing naar het arrest van 23 oktober 2020, dat als een belanghebbende voldoende gemotiveerd stelt dat een bepaald stuk van enig belang kan zijn (geweest) voor de besluitvorming in zijn zaak en een verzoek doet tot overlegging van dat stuk door de inspecteur, aan dat verzoek moet worden toegekomen mits het bestaan van het stuk aannemelijk is geworden én aannemelijk is dat het de inspecteur ter beschikking staat of heeft gestaan.

Uitspraak

Het geschil betreft de aanslagen inkomstenbelasting/premie volksverzekeringen over de jaren 2013 en 2014, alsmede daarbij gegeven beschikkingen belastingrente.

OP HET BEROEP IN CASSATIE VAN BELANGHEBBENDE OVERWEEGT DE HOGE RAAD:

2.1

In cassatie kan van het volgende worden uitgegaan.

2.1.1

Belanghebbende schreef in de onderhavige jaren (2013 en 2014) scenario's voor film en toneel. De met deze activiteiten behaalde resultaten, bestaande in een negatief saldo van inkomsten en kosten, heeft zij in haar aangiften voor de inkomstenbelasting/premie volksverzekeringen (hierna: IB/PVV) aangegeven als resultaat uit overige werkzaamheden.

2.1.2

Bij het vaststellen van de aanslagen IB/PVV voor de jaren 2013 en 2014 heeft de Inspecteur de hiervoor vermelde kosten niet in aftrek toegelaten en het resultaat uit overige werkzaamheden gesteld op het bedrag van de genoten inkomsten. De Rechtbank heeft het belastbare inkomen – overeenkomstig het nadere standpunt van de Inspecteur – alsnog verminderd met de hiervoor in 2.1.1 vermelde inkomsten.

2.2.1

Voor het Hof was in geschil of de activiteiten een bron van inkomen vormen en zo ja, of belanghebbende aannemelijk heeft gemaakt dat zij in dat verband de hiervoor in 2.1.1 vermelde kosten heeft gemaakt.

2.2.2

Het Hof heeft geoordeeld dat de activiteiten niet een bron van inkomen vormen. Daartoe heeft het Hof onder meer overwogen dat belanghebbende de door haar opgestelde prognoses voor de jaren 2014 tot en met 2016 niet heeft onderbouwd met nadere stukken over de in die prognoses vermelde inkomensgegevens. In dat verband heeft belanghebbende tijdens het onderzoek ter zitting van het Hof gesteld dat zij deze stukken al aan de Inspecteur had verstrekt. Het Hof heeft niet aannemelijk geacht dat dit het geval is geweest. In dit verband heeft het Hof overwogen dat het in de stukken van het geding geen aanwijzingen hiervoor heeft gevonden. Het had naar het oordeel van het Hof in elk geval op de weg van belanghebbende gelegen dat bewijs alsnog in de procedure in te brengen.

2.3

De klachten richten zich tegen de hiervoor in 2.2.2 weergegeven oordelen. Zij houden in de eerste plaats in dat ter zitting van het Hof is besproken dat de Inspecteur na afloop van de zitting zou onderzoeken of onder hem nog stukken berusten die belanghebbende aan hem had verstrekt en dat hij vervolgens zou berichten over de uitkomst van dat onderzoek. Aangezien belanghebbende die stukken in originele vorm had verstrekt zonder kopieën daarvan te bewaren, en aangezien zonder die stukken een goede inhoudelijke beoordeling van het geschil niet kon plaatsvinden, had het Hof niet uitspraak mogen doen zonder deze stukken en zonder de uitkomst van het hiervoor genoemde onderzoek van de Inspecteur af te wachten, aldus de klachten. De klachten betogen verder dat het Hof ten onrechte geen acht heeft geslagen op de gewijzigde aangiften voor de IB/PVV voor de jaren 2013 en 2014 en op de boekhouding voor die jaren, welke stukken volgens de klachten door de toenmalige gemachtigde van belanghebbende eveneens aan de Inspecteur waren verstrekt.

2.4.1

Indien de belanghebbende voldoende gemotiveerd heeft gesteld dat een bepaald stuk van enig belang kan zijn (geweest) voor de besluitvorming in zijn zaak en daarom een verzoek doet tot overlegging van dat stuk door het bestuursorgaan, brengt artikel 8:42 Awb mee dat aan dat verzoek wordt tegemoetgekomen, mits het bestaan van dat stuk aannemelijk is en bovendien aannemelijk is dat het de inspecteur ter beschikking staat of heeft gestaan. Dit is slechts anders in gevallen van gerechtvaardigde weigering op grond van artikel 8:29 Awb en in uitzonderingsgevallen zoals misbruik van procesrecht.^[3]

2.4.2

Uit het proces-verbaal van het onderzoek ter zitting van het Hof, weergegeven in onderdeel 3.7 van de conclusie van de Advocaat-Generaal, blijkt dat partijen voor het Hof van mening verschilden over het antwoord op de vraag of belanghebbende diverse, door haar benoemde originele stukken aan de Inspecteur heeft verstrekt en niet heeft teruggekregen. De opmerkingen van belanghebbende over die stukken tijdens het onderzoek ter zitting van het Hof kunnen bezwaarlijk anders worden opgevat dan dat belanghebbende daarmee gemotiveerd stelt dat deze stukken van enig belang kunnen zijn voor de besluitvorming in haar zaak en daarom door de Inspecteur aan het Hof moeten worden overgelegd. Daarom diende het Hof te onderzoeken of deze stukken de Inspecteur ter beschikking staan of hebben gestaan. Voor zover dat het geval is had het Hof vervolgens moeten onderzoeken of artikel 8:42, lid 1, Awb is geschonden en, zo ja, welke gevolgen het dan aan die schending verbindt. Dat wordt niet anders doordat het hier gaat om een geschilpunt waarvoor de bewijslast op belanghebbende rust.

2.4.3

Voor zover het gaat om nadere stukken over inkomensgegevens zoals hiervoor in 2.2.2 bedoeld, heeft het Hof het hiervoor in 2.4.2 als laatste bedoelde onderzoek achterwege gelaten, klaarblijkelijk omdat volgens het Hof niet aannemelijk is dat belanghebbende deze stukken aan de Inspecteur had verstrekt. Dat oordeel is echter ontoereikend gemotiveerd met de enkele constatering dat hiervoor in de gedingstukken geen aanwijzingen zijn te vinden, in aanmerking genomen (i) dat belanghebbende deze stelling voor het eerst tijdens het onderzoek ter zitting van het Hof heeft aangevoerd, en (ii) de Inspecteur weliswaar heeft betwist dat er tijdens het horen van belanghebbende in de bezwaarfase originele bescheiden zijn aangeleverd, maar dit kennelijk slechts heeft gedaan bij gebrek aan wetenschap. De Inspecteur heeft namelijk, gelet op het proces-verbaal van het onderzoek ter zitting van het Hof, ook verklaard: "Het is mij niet bekend of er originelen waren. (...) Normaliter wordt alles teruggestuurd, maar daar kunnen we naar kijken." Onder deze omstandigheden had het Hof zich ervan moeten vergewissen of de door belanghebbende bedoelde stukken aan de Inspecteur ter beschikking staan of hebben gestaan. De klachten slagen in zoverre.

2.4.4

Voor zover het gaat om andere stukken dan de hiervoor in 2.2.2 bedoelde nadere stukken over inkomensgegevens, ontbreekt in de uitspraak van het Hof een oordeel over de toepassing van artikel 8:42 Awb. De klachten slagen ook in zoverre.

2.5

Gelet op hetgeen hiervoor in 2.4.3 en 2.4.4 is overwogen, kan de uitspraak van het Hof niet in stand blijven. Voor het overige behoeven de klachten geen behandeling. Verwijzing moet volgen.

Noot

Auteur: mr. M.H.W.N. Lammers

In deze zaak speelt een rol dat de belanghebbende stelt dat in de bezwaarfase stukken aan de inspecteur zijn verstrekt, in originele vorm, ter onderbouwing van het standpunt dat sprake is van een bron van inkomen. Die stukken zijn door de inspecteur niet in de (hoger) beroepsprocedure ingebracht. Tijdens de behandeling van het hoger beroep brengt de belanghebbende deze stukken (weer) onder de aandacht van het Hof. Het Hof behandelt de volledige zaak en vraagt aan het slot van de zitting aan de inspecteur om te onderzoeken of de betreffende stukken in zijn dossier aanwezig zijn. Vervolgens doet uitspraak en verklaart het hoger beroep ongegrond. Die werkwijze van het Hof wekt verbazing. Want als het Hof vraagt om onderzoek te doen, is het toch logisch om dat onderzoek af te wachten en te betrekken in de beoordeling? Waarom heeft het Hof het onderzoek ter terechtzitting gesloten als een schorsing (vanwege het onderzoek door de inspecteur) op zijn plaats was geweest? Vragen waarop we het antwoord in de cassatieprocedure in ieder geval niet krijgen.

Uit het arrest van de Hoge Raad volgt dat zij een andere lijn kiest dan de advocaat-generaal in zijn conclusie had gedaan. Om met dit laatste te beginnen. De advocaat-generaal heeft de problematiek van deze belastingplichtige over de band van artikel 8:45 Awb uitgerold. Dit artikel bepaalt dat de bestuursrechter partijen kan vragen om binnen een door hem te bepalen termijn, schriftelijk inlichtingen te geven. Dit artikel is in het leven geroepen om bij een inspecteur nog andere, dan op de zaak betrekking hebbende stukken, op te vragen. De op de zaak betrekking hebbende stukken moet de inspecteur immers op grond van artikel 8:42 Awb al aan de rechtbank verstrekken.

De vraag is of de stukken waar het Hof om heeft gevraagd wel kwalificeren als andere stukken dan op de zaak betrekking hebbend. Ik ben van mening dat dit niet het geval is. Het geschil tussen de belastingplichtige en de inspecteur ziet op de vraag of sprake is van resultaat uit overige werkzaamheden. Bij die beoordeling kan de administratie van de belastingplichtige een belangrijke rol spelen. Over die administratie gaat het in deze zaak. De belastingplichtige stelt in dit kader dat aan de Belastingdienst diverse administratieve bescheiden zijn overgelegd. Daarbij blijft de belastingplichtige niet in algemene zin praten, maar maakt heel expliciet duidelijk over welke stukken het gaat. Namelijk: een lichtblauwe map van de Hema met contracten en facturen, veelal origineel en enkele kopieën die is ingeleverd op 4 juli 2017 en de complete boekhouding over de jaren 2013, 2014 en 2015 (origineel in dossiermappen) die op 29 september 2017 aan de inspecteur zijn overhandigd. Daarmee kwalificeren de stukken, in mijn ogen, als op de zaak betrekking hebbend. Een route die ook door de Hoge Raad wordt gevolgd.

Artikel 8:42 Awb bepaalt dat de inspecteur alle op de zaak betrekking hebbende stukken aan de rechter moet verstrekken. Wat onder dergelijke stukken moet worden verstaan, is in de jurisprudentie van de Hoge Raad reeds uitvoerig aan de orde gekomen. Zonder volledig te zijn een korte opsomming:

1. Op de zaak betrekking hebbende stukken zijn alle stukken die de inspecteur ter beschikking staan of hebben gestaan en die van belang kunnen zijn voor de beslechting van het geschil;

2. Deze stukken zijn dus niet beperkt tot de stukken die de inspecteur heeft gebruikt ter onderbouwing van zijn besluit;
3. Stukken die behoren tot een onderdeel dat niet meer in geschil is, zijn geen op de zaak betrekking hebbende stukken;
4. Als een stuk passages bevat die kwalificeren als 'op de zaak betrekking hebbend' dan is het gehele stuk een op de zaak betrekking hebbend stuk;
5. Krijgt de inspecteur in de loop van de procedure de beschikking over stukken die relevant zijn voor de beslechting van het geschil, dan moet de inspecteur die alsnog aan het procesdossier (laten) toevoegen;
6. Als een belastingplichtige gemotiveerd aangeeft dat een bepaald stuk relevant is voor de beslechting van het geschil en de inspecteur kan daarover beschikken, dient de inspecteur het stuk als op de zaak betrekking hebbend te overleggen.

In dit geval is duidelijk dat de belastingplichtige een beroep doet op het feit dat een bepaald stuk bestaat, relevant is voor de beoordeling van het geschil en de inspecteur daarover kan beschikken maar het stuk niet aan het procesdossier heeft toegevoegd. Derhalve stelt de belastingplichtige zich op het standpunt dat de inspecteur niet alle op de zaak betrekking hebbende stukken heeft overgelegd. Op dit verweer van de belastingplichtige had het Hof, aldus de Hoge Raad, moeten responderen in die zin dat het Hof had moeten onderzoeken of deze stukken de inspecteur ter beschikking staan of hebben gestaan. Als dat het geval is of is geweest, dan moet het Hof vervolgens onderzoeken of artikel 8:42 Awb is geschonden en of daaraan een consequentie (in de zin van artikel 8:31 Awb) moet worden verbonden. Daarmee bevestigt de Hoge Raad de lijn die op dit punt in de arresten van 25 april 2008, ECLI:NL:HR:2008:BA3823, *BNB* 2008/161 en 10 april 2015, ECLI:NL:HR:2015:874, *BNB* 2015/129 is uitgezet.

Nu het Hof het benodigde onderzoek naar de stukken niet heeft gedaan, kan de uitspraak niet in stand blijven. De Hoge Raad verwijst de zaak naar het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden om het benodigde onderzoek alsnog te doen. De inspecteur zal nu in zijn dossier moeten nagaan of daarin de betreffende stukken nog aanwezig zijn, of hij informatie kan achterhalen wat er met die stukken is gebeurd etc. Of de inspecteur deze informatie (nog) boven tafel krijgt, is afwachten. Het is bijna 5 jaar geleden dat de stukken aan de inspecteur zijn overhandigd. Gelet op zijn bewaarplicht zou de inspecteur het nog wel moeten hebben. Maar waar? Of hij moet het hebben teruggegeven, maar dan zal hij daarvan toch ook een notitie moeten vinden. To be continued.

Voetnoten

[\[3.\]](#)

Vgl. HR 23 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1670, rechtsoverweging 2.2.3.